

Hollands Glorie en Eeuwige Trouw

Sieraden van Mecky van den Brink bij Marzee

Door Yvonne Brentjens

Het begint er op te lijken dat de kunstenaar niet langer meer zijn neus ophaalt voor het geglazuurde hondje dat tussen de bloempotten op de vensterbank naar buiten staart. Kitsch is immers 'in'. Wat lange tijd is verguisd als wanstaltige nep, wordt in bepaalde kringen van de avant-gardekunst al eerbiedig 'een belangrijke verleider' of 'een pure droomwereld' genoemd.

In de Nijmeegse Galerie Marzee is tot 24 juli het werk te zien van de sieraadontwerpster Mecky van den Brink. Ook haar scherven en kitschbeelden dienen geen ander doel dan de toeschouwer weer in zijn eigen sprookje te laten geloven.

Kitsch zo stelt Van Dale, is 'al wat niet echt van sentiment of niet werkelijk artistiek is, maar het pretendeert te zijn'.

Kunst en kitsch zijn volgens deze definitie elkaars tegenpolen, maar toch hebben zij zich al vaker verzoend. Twee artistieke schandalen dienen als illustratie. Toen Duchamp de Mona Lisa van een vulgair, cryptisch onderschrift voorzag, was hun haat-liefderelatie reeds een feit. Het fenomeen 'kitsch als kunst' deed onlangs opnieuw stof opwaaien toen Jeff Koons zijn 'Varken' in het museum naar binnen schoof. Werkelijkheid en schijn, echt en onecht, goede en slechte smaak werden tussentijds ook in de pop-art als inwisselbare beelden gehanteerd. Het verschijnsel van de pseudo-kunst voert terug tot de 19^e eeuw; er zijn al heel wat studies aan gewijd. In 1973 schreef Dr. W. Schonau: 'toen de Romantiek over haar hoogtepunt heen was, en het kunstminnende publiek zich tot realistischer vormen van kunst aangetrokken voelde, moet er een popularisering en een vulgarisering van romantische motieven voor de brede massa der burgerij ontstaan zijn. Toen kreeg het grote publiek pas goed de smaak te pakken van eeuwige liefde, hete tranen, ruisende bossen, maannachten en slotruïnes, kortom van de hele motievenschat, zoals die tot op heden een deel van de triviale kunst nog beheerst'. Als een letterlijke vorm van clichékunst is kitsch vanaf het begin ook een produkt van het moderne, geïndustrialiseerde leven geweest. Reproducties en consumptie afval vielen al spoedig in handen van de avant-garde, die de valse en banale waarden in kunstwerken voorschotelde; koekjes van eigen deeg voor de mens, die zijn individualiteit had opgeofferd aan een allesverslindende massacultuur.

Die ironische houding lijkt op dit moment wat vaker plaats te maken voor een onvoorwaardelijke acceptatie door kunstenaars van het fenomeen kitsch. 'Ik geloof dat banaliteit juist in deze tijd onze redding kan betekenen. Banaliteit is een van de belangrijkste middelen die ons ter beschikking staan. Het is een grote verleider....', aldus Jeff Koons.

Sprookje

Ook het nog relatief onbekende duo Pierre et Gilles reikt de toeschouwer een helpende hand door hem binnen te leiden in een sentimenteel, mierzoet tranendal. De door bidprentjes, heiligenbeelden en mediasterren geïnspireerde foto's van deze 'propagandisten van het paradijs' zullen nog dit jaar in het Groninger Museum te zien zijn.

Niet alleen in de beeldende kunst, ook in de vormgeving steekt de wankelende controversie tussen kunst en kitsch hoe langer hoe meer de kop op. Met name sieraadontwerpers (hoe kan het ook anders) blijken in dit opzicht over een zesde zintuig te beschikken.

Gijs Bakker maakte eind jaren tachtig foto's van kostbare antieke juwelen uit Pfortzheim, die hij vervolgens uitknipte en lamineerde tot nieuwe halssieraden. 'Fake and reality' beheersten in die tijd eveneens de brochures van Petra Hartman; accessoires beplakt met zoete engelen, roze wolken en flonkerende nepstenen.

De afgelopen drie jaar heeft ook Mecky van den Brink (1950) gewerkt aan een serie sieraden waarin het fenomeen kitsch zich steeds nadrukkelijker manifesteerde naarmate de collectie groeide. Anders dan bij Bakker is haar gebruik van kitsch beslist niet conceptueel en evenmin heeft het een puur decoratieve functie zoals bij Hartman. In haar sieraden zet Mecky van den Brink zich vooral af tegen de puur intellectuele kunst, die slechts na een grondige bestudering van haar inhoud toegankelijk wordt. Om de toeschouwer (of drager van haar werk) in zijn eigen sprookje binnen te leiden heeft zij net als Koons en Pierre et Gilles de kitsch nodig. Een aan duigen gevallen bord dat al jaren in de kast lag te wachten om gelijmd te worden, ligt in al zijn onschuld aan de oorsprong van de collectie die bij Marzee wordt getoond. Het 'Duigencollier' dateert uit 1991 en telt vijf scherven van oorspronkelijke borden. Alle overige scherven zijn gelamineerde fotokopieën, dit om te voorkomen dat het sieraad te zwaar zou worden.

De keuze om bestaande keramiek als uitgangspunt te nemen voor haar vormgeving is zo verrassend onconventioneel dat van kitsch op het eerste gezicht nog geen sprake lijkt. Toch toont dit eerste duigencollier al de aanzet tot het gebruik van kitsch die Mecky van den Brink in een later stadium op onverbloemde wijze exploiteert. Immers, het vervaardigen van een halsketting uit antieke scherven leunt al gevaarlijk dicht tegen de categorie van gekunsteld sentiment; het karrewiel omgedoopt tot kroonluchter of de houten klomp die als geraniumhouder dienst doet aan de buitenmuur.

De schervencolliers die op haar eerste experiment volgden, werden bewust samengesteld uit beelden die voor iedereen herkenbaar zijn. Huldigingborden (uitgegeven ter ere van het Oranjehuis 1) en een herinneringsbord aan de eerste verjaardag van prinses Juliana (2) appelleren aan vervlogen, romantische uitingen van vaderlandsliefde. In colliers als 'Hollands Glorie' zijn de scherven afkomstig van het boerenbont; het cliché bij uitstek van Hollandse kneuterigheid.

Danseresje

Een opmerkelijk gegeven in de schervencolliers van Mecky van den Brink is de stap die zij na enige tijd nam om de echte scherf aan te vullen met natuurgetrouwe kopieën vervaardigd uit hout of andere lichte materialen. In het imiteren van aardewerk en het nabootsen van oude glazuren met hun doffe geleefde glans en craquelé heeft de ontwerpster zich zo verbluffend goed bekwaamd dat echt in haar werk maar met moeite van onecht te onderscheiden is. Het fenomeen kitsch duikt hier in een andere hoedanigheid op.

Scherven zijn op zich geen cent waard, behalve op de toeristenmarkten van Italië, Griekenland en Egypte. Hier worden replica's van amforen of drinkschalen onvolledig en in scherven aan de argeloze buitenlander verkocht. Eenmaal thuis wordt het stuk met liefde door de koper in elkaar gezet en als een kostbaar souvenir op het dressoir geplaatst.

In 1992 besluit Mecky van de Brink voor het eerst ook flonkerende en felgekleurde kristallen aan haar halssieraden toe te voegen (3), en op dat moment is de stap naar de 'officiële' kitsch niet ver meer. In Galerie Marzee waakt een bonkige bulldog met een pedante halsband vol kleurige nepstenen over de collectie van zijn 'bazin'. Het sierbeeldje komt regelrecht uit de

rekken van een cadeauwinkel. Alleen de kristallen steentjes om zijn hals ontbraken op dat moment nog.

‘Kitsch is een subjectief verschijnsel’, aldus Mecky van den Brink. ‘Haar normen worden door de mens zelf bepaald. De emotionele waarde van de materialen die voor mijn voeten liggen en de beelden die deze oproepen, tracht ik zoveel mogelijk intact te laten. Ze zijn immers al een afspiegeling van het leven zelf. Soms is er maar een kleine ingreep nodig om in die bestaande wereld een nieuwe spanning op te roepen’.

Dat balanceren op het scherp van de snede is vooral zichtbaar in de pas ontworpen armband ‘Eeuwige Trouw’(4), die werd gemaakt van een porseleinen hondje. Twee sterk vergrootte kleurenfoto’s van een danseresje en een negerinnetje geven het sprookje van Mecky van den Brink ten slotte een open einde mee. Op de zoete ‘schilderijen’ zijn naderhand kristallen stenen ‘rond’ de hals van beide figuurtjes geplakt. Het nepcollier nodigt uit om aan te raken. Het is de enige realiteit in een beeld dat zelf een plaatje blijft. (5)

- 1 collectie Stedelijk Museum Amsterdam 4372MTK/IVd
- 2 collectie Museum voor Moderne Kunst Arnhem
- 3 collectie Marlies Cordia, Vreeland
- 4 collectie Ientje Lindenbergh, Aerdenhout
- 5 collectie SBK Utrecht